

СИДІР ВОРОБКЕВИЧ ПРО ПОЕТИКУ: ТЕМА, ІДЕЯ

Тетяна НИКИФОРУК,

Буковинський державний

медичний університет, Чернівці (Україна)

kuryluk235@ukr.net

SYDIR VOROBKEVYCH ON POETICS: THEME, IDEA

Tetyana NYKYFORUK,

Bukovynian State

Medical University, Chernivtsi (Ukraine),

RESEARCHER ID: S – 7000-2016; ORCID ID:0000-0001-5365-5578

Татьяна Никифорок. Сидор Воробкевич о поэтике: тема, идея. Цель. Проанализировать научную литературу, связанную с исследованием элементов поэтики стихотворных произведений С. Воробкевича. Изучить взгляды автора по форме поэтического текста. **Методы исследования:** герменевтический, метод рецептивной поэтики, формальный, сравнительный и сравнительно-исторический, биографический методы. **Научная новизна.** Реализация поставленной задачи связана также с изучением взглядов самого писателя на поэтику. Они не всегда могли быть правильными, некоторые суждения хронологически испытывали определенные изменения, но их ценность в понимании поэтики произведений несомненна. Писатель в основном использовал термин „стиль”, истолковывая эту категорию как совокупность художественных средств, которые отличают творчество одного автора от другого. С Воробкевич разделял литературу на поэзию, прозу и драматургию. Поэзию дифференцировал на народную (фольклорную) и литературную. Литературное произведение он понимал как структуру, состоящую из содержания и формы. В сегменте содержания С. Воробкевич выделял тему и идею. В своем творчестве писатель выделял две темы: мотив Буковины в различных вариантах и тему исторического прошлого Украины. Идею литературного произведения поэт образно определил как „жемчужину”, „зерно”, „плод”. **Выводы.** Важными были рассуждения С. Воробкевича о форме литературного произведения. Полученные результаты являются важным материалом для подчеркивания наших знаний о поэтике стихотворных произведений С. Воробкевича, они являются материалом для сопоставления с аналогичным материалом для художественности поэтических произведений Ю. Федьковича. На основании выявления общих признаков, с учетом данных о других украинских поэтов края этого периода можно получить общую картину поэтики отечественных стихотворных произведений на Буковине во второй половине XIX века.

Ключевые слова: С. Воробкевич, поэзия, поэтика, тема, идея, стиль.

Вступ. Погляди С. Воробкевича на поезику сформувалися на основі знань, одержаних у чернівецькій гімназії, внаслідок безпосереднього й епістолярного спілкування з особистостями, причетними до міркувань про літературу (в цьому аспекті важко переоцінити, скажімо, роль Д. Танячкєвича чи особливо братів Барвінських), і постійного читання художніх чи літературознавчих текстів. Хронологічно міркування С. Воробкевича щодо поезики могли зазнавати певних змін, як, наприклад, несприймання ним тенденційної поезії.

Історіографія проблеми. Джерелами вивчення суджень С. Воробкевича про поезику є його епістолярій, спеціальні праці „Наша народна пісня”¹ (1865), „Музика” (1889) і творчість поета. Вивчення публікацій,

дотичних до теми дослідження, показало, що найціннішими з них є матеріали О. Маковея², В. Лесина та О. Романця³, М. Бондаря⁴, П. Никоненка та М. Юрійчука⁵.

Мета. проаналізувати наукову літературу, пов'язану з дослідженням елементів поезики віршованих творів С. Воробкевича. Вивчити погляди автора щодо форми поетичного тексту.

Виклад основного матеріалу. Замість терміна „поетика” письменник використовував слово „стиль”, розуміючи загалом цю категорію як сукупність художніх засобів, що відрізняють творчість письменника від інших авторів. У листі до Д. Танячкєвича 1865 року він стверджує: „Як кожна пташка інакший голос має, так і ті люди, котрих серце

¹ Vorobkevych S. *Nasha narodna pisnia* [Our folk song], Instytut literatury im. T.H. Shevchenka NAN Ukrainy. Viddil rukopysiv i tekstolohii [Institute of Literature. T.G. Shevchenko National Academy of Sciences of Ukraine. Department of Manuscripts and Textology], F. 123, Od. zb. 9.

² Makovei O. „Izydor Vorobkevych (zhyttieypys)” [Izidor Vorobkevych (biography)], *Vorobkevych I. Tvory* [Vorobkevych I. Works], Lviv, 1909, Vol. 1, P. 5–8 [in Ukrainian].

³ Lesyn V., Romanets O. „Sydir Vorobkevych – poet” [Sydir Vorobkevych – poet], *Vorobkevych S. Vybrani poezii* [Vorobkevych S. Selected poetry], Kyiv: Rad. pismennyk, 1964, P. 3–33 [in Ukrainian].

⁴ Bondar M. *Poeziia poshevchenkivskoi epokhy. Systema zhanriv* [Poetry of the post-Shevchenko's era. System of genres], Kyiv: Naukova dumka, 1986, 328 p. [in Ukrainian].

⁵ Nykonenko P., Yuriichuk M. *Sydir Vorobkevych: Zhyttia i tvorchist* [Sydir Vorobkevych: Life and work], Chernivtsi: Ruta, 2003, 208 p. [in Ukrainian].

більше почуває, ніж в інших, і за що їх люди поетами називають. Світ западеться, а горобець все горобцем буде, защебетати як соловейко ніколи не навчиться. Співав Шевченко по-своєму, Пушкін – по-своєму, і кожен з тих славних поетів, кожен співав тим голосом, якого з Божої руки дістав; і я, колібрі поміж орлами, мій голос маю і ним так співаю, як серце каже”⁶.

У тому ж листі поет застерігає від запозичення стилю: „Кожен по-своєму співає, а хто занадто ритму, рими і думки інших поетів тримається і з мовою лишень у шахи грається, того дух слабій, не оригінальний; ... не має власної самобутності”⁷. Ту саму образну систему щодо окреслення стилю С. Воробкевич застосовує в листі до О. Барвінського в січні 1867 року: „І горобець лише чіркає, далеко йому до співу соловейка – а Бог і його чіркання приймає і тим тішиться – бо більшає свідчення його великоліпоти!”⁸. Нарешті, у листі до О. Барвінського 6 липня 1867 року С. Воробкевич констатує: „Стиль характеризує автора і кожен свій стиль має”⁹. Значимо, що з початку квітня 1867 року письменник засвоїв вимогу одного зі своїх учителів-критиків О. Барвінського: (лист до С. Воробкевича 3 квітня 1867 року): „Кожен народ має свій спосіб вислову про щось, як і кожна людина зокрема має свій спосіб висловлення, що називаємо стилем. За стилем відразу впізнаю автора, якщо я його кілька шматків читав. Треба, отже, старатися, щоб за стилем твору я не лише автора, але й народ, якому цей твір належить, впізнав хоча б і в перекладі”¹⁰.

С. Воробкевич поділяв літературу на поезію, прозу і драматургію. Щодо драматургії, то письменник з’ясував, що знання про цей найважчий літературний рід він черпав із текстів відомих майстрів та з праць відомих дослідників драматургії. У листі до братів Барвінських, написаному 14 грудня 1866 року, зазначає, що читав „і Шіллера, і Шекспіра...”¹¹, а в листі до О. Барвінського, написаному в скорботну суботу 1867 р., стверджує: „Працю Шлегеля я колись читав, але головні положення вже забув, треба цю працю придбати...”¹².

Поезію С. Воробкевич поділяв на народну (фольклорну) та літературну. Він добре розумів структуру художнього твору, яка складається зі змісту та форми. Відразу зауважимо, що численні листи С. Воробкевича заповнені описом змісту власних і чужих літературних творів.

У структурі змістової організації літературного твору письменник виділяв тему та ідею. С. Воробкевич образно визначав тематику своєї поезії: „Дух поета не має кордонів, він до серця свого все пригортає, що гарне і любе; він співає про гуцулів і козаків, про Дніпро і

Черемош, чи сяде метелик на цю чи на ту квіточку, йому однаково, аби лише чудовим нектаром поживився”¹³. Поет виокремив дві основні теми власної віршованої творчості. Перша – це тема Буковини в різноманітних варіантах. Її він прив’язував до лірики, або, за його ж висловом, „суб’єктивної поезії”¹⁴. За вірші на цю тему його хвалили і Д. Тянякевич, і брати Барвінські. Д. Тянякевич, наприклад, у листі до С. Воробкевича 12 (25) лютого 1865 року напучував адресата: „У присланих твоїх думках почав ти, співавче, серце гуцула малювати... Прямуй далі тією дорогою: сутність наших гуцулів – вона така дивна, така поетична...”¹⁵.

Друга тема, яку розробляв поет, – тема історичного минулого України, яку він пов’язував з епосом і такими жанрами, як: балада, віршоване оповідання і поема. Поетові „наставники” (Д. Тянякевич, брати Барвінські) відговорювали його від цієї тематики, указуючи на „слабкість” його історичних творів. С. Воробкевич з самого початку був переконаний у важливості історичної теми. У листі до Д. Тянякевича, написаному 1865 року, він зауважує: „Що за користь від тієї перлини, коли вона на дні моря дрімає? Що за користь з того золота, коли воно у твердому камені спить? Що за користь з нашого багатого історичного матеріалу, коли його рідко хто знає? Надвір з ними і розсіяти їх Божим світом широко і далеко!”¹⁶. Поет твердо запевняє своїх опонентів: „Швидше на віки занімію або лише для самого себе співати буду, але думи історичної до смерті не зречуся”¹⁷. З часом поетові критики погодилися з його тематичним уподобанням. Олександр Барвінський у листі до С. Воробкевича 16 лютого 1867 року зазначає: „Не знаю ще й досі, чи послали тобі брати-станіславці I том „Записок” Куліша. Є там багато історичних тем для поезії, а особливо дуже обширно списана з народних уст пречудова тема про Палія та Мазепу. Єсть то в усій козацькій історії найкраща тема для народної поеми. Другою такою є „Нечай” (поема С. Воробкевича. – Т. Н.)”¹⁸. Осип Барвінський піднісся до вищого рівня похвали. У листі 31 травня (12 червня) 1867 року до С. Воробкевича він стверджував: „Загалом бо я тебе дуже поважаю і високо ставлю як щодо твоєї власної особистості, так і щодо вибору тем, які собі обрав для опрацювання; вони у тебе такі гарні, такі поважні, такі піднесені, що не в кожного письменника, не лише нашої, але і чужих літератур, можна знайти. Щодо цього я тебе так високо ставлю, ціную і поважаю, як і Шевченка і Квітку”¹⁹.

Своє розуміння ідеї літературного твору С. Воробкевич подав у листі до Д. Тянякевича 1865 року. Поет писав: „Кожна пісня повинна добру душу,

⁶ Materialy do istorii znosyn halychan z bukovyntsiamy u istoriia Bukovynskoi Rusi [Materials on the history of relations between Galicians and Bukovynians and the history of Bukovynian Rus], TsDIAU, Lviv, fond N 386, Op. 1, Sprava N 39, P. 40 [in Ukrainian].

⁷ Ibidem, P. 41.

⁸ Ibidem, P. 86.

⁹ Ibidem, P. 154.

¹⁰ Ibidem, P. 120.

¹¹ Ibidem, P. 70.

¹² Ibidem, P. 133.

¹³ Ibidem, P. 42.

¹⁴ Ibidem, P. 25.

¹⁵ Ibidem, P. 16.

¹⁶ Ibidem, P. 37.

¹⁷ Ibidem, P. 36.

¹⁸ Ibidem, P. 89.

¹⁹ Ibidem, P. 144.

гадку-думку мати, де нею не глянути душевним оком, там аби слава блискувала, як ті смарагди, рубіни і лихо їх ще знає; пісня до нічого – мертва... Думка є перлина, зерно, плід, а мова – скалка, шкаралупина”²⁰. Таке визначення ідеї літературного твору близьке до міркувань Олександра Барвінського: „Будь-який поетичний твір (хоч би й найменший) повинен мати в собі ідею і поет обирає собі ідею до того, як укладає свій твір”²¹. Про важливість ідеї в літературному творі свідчить таке зізнання С. Воробкевича (лист до Олександра Барвінського, писаний у скорботну суботу 1867 року): „Тут таки недотримав я склади так, як просодія вимагає, але не могло воно бути інакше, щоб ідею не затерти; ти рідкі властиві мені блуди можеш зарахувати до *Licentia poetica*”²².

Висновки. Поетика віршованих творів С. Воробкевича формувалася і розвивалася згідно з поглядами письменника на деякі складники змістової організації та зовнішньої форми літературного твору. У теоретичних міркуваннях автор збірки „Над Прутом” здебільшого послуговувався терміном „стиль”, кваліфікуючи цю категорію як сукупність художніх засобів, що відрізняють творчість одного автора від іншого.

Літературний твір він розумів як структуру, що складається зі змісту та форми. В аспекті змісту С. Воробкевич виділяв тему (у власній творчості виокремлював як основні мотиви Буковини та історичного минулого України) та ідею („перлину”, „зерно”, „плід”). Такими були погляди С. Воробкевича щодо окремих складників змістової організації та зовнішньої форми літературно-художнього твору. Згідно з ними формувалася і розвивалася поетика його власних творів.

Перспективи подальших досліджень. Отримані результати є важливим матеріалом для виразнення наших знань щодо поезики віршованих творів С. Воробкевича, вони є матеріалом для зіставлення з аналогічним матеріалом щодо художності поетичних творів Ю. Федьковича.

На підставі виявлення спільних ознак, з урахуванням даних щодо інших українських поетів краю цього періоду можна одержати загальну картину поезики вітчизняних віршованих творів на Буковині в другій половині XIX століття.

Tetyana Nykyforuk. Sydir Vorobkevych on poetics: theme, idea. The purpose of the article. To analyze the scientific literature related to the study of the elements of poetics of poetic works of S. Vorobkevych. To study the author's views on the form

of a poetic text. **Research methods** are predetermined by the purpose and tasks of the work, the object of research and are complex. The hermeneutic method and comparative and comparative historical, biographical method makes it possible to find out the dependence of S. Vorobkevych's views on poetics on the life basis.

Scientific novelty. The realization of this task is also connected with the study of the writer's views on poetics. They may not always be correct, some judgments have undergone some changes chronologically, but their value in understanding the poetics of works is unquestionable. The writer mostly used the term "style", interpreting this category as a set of artistic means that distinguish the work of one author from another. S. Vorobkevych divided literature into poetry, prose and drama. He differentiated poetry into folk (folklore) and literary. He defined a literary work as a structure consisting of content and form. In the content segment, S. Vorobkevych defined a theme and an idea. In his own work, the writer described two themes: the theme of Bukovyna in various versions and the theme of the historical past of Ukraine. The poet defined the idea of a literary work as "pearl", "grain", "fruit". **Conclusions.** S. Vorobkevych's arguments about the form of the literary work were important. The results obtained are an important material for expressing our knowledge of the poetics of S. Vorobkevych's poetic works; they are the material for comparison with the similar material on the artistic nature of Y. Fedkovych's poetic works. Researcher might receive a general picture of the poetics of national poetry works in Bukovynain the second half of the nineteenth century on the basis of revealing common features, taking into account the data of other Ukrainian poets of the region of this period.

Keywords: S. Vorobkevych, poetry, poetics, theme, idea, style.

Тетяна Никифорук – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри суспільних наук та українознавства Буковинського державного медичного університету. Автор понад 70 науково-методичних публікацій. Відповідальний секретар спільного українсько-румунського наукового журналу „Актуальні питання суспільних наук та історії медицини”. Коло наукових інтересів: теорія віршознавства загалом та поезика віршованих творів С. Воробкевича, викладання української мови як іноземної.

Tetyana Nykyforuk – PhD, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Social Sciences and Ukrainian Studies in Bukovynian State Medical University. Author of over 70 scientific and methodological articles. Executive secretary of Ukrainian-Romanian scientific journal “Current Issues of Social Studies and History of Medicine”. Scientific research interests: the creation of poetry and poetics of S. Vorobkevych's verses, teaching of Ukrainian language as a foreign language.

Received: 28.01.2021

Advance Access Published: March, 2021

© T. Nykyforuk, 2021

²⁰ Ibidem, P. 135.

²¹ Ibidem, P. 58.

²² Ibidem, P. 131.